

Școala Națională de Studii Politice și Administrative
Școala Doctorală Multidisciplinară
Științe Politice

TEZĂ DE DOCTORAT

Contribuția francofoniei la construcția patrimoniului cultural european și a identității europene

CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC :

Prof.Univ.Dr. Cezar Bîrzea

AUTOARE :

Doctorandă Alexandrina Zahiu

BUCUREȘTI

2023

Motto: ” *Je crois, pour l'avenir, à la Francophonie (...) intégrée dans un grand ensemble, et par delà, dans une civilisation de l'Universel.*” (Léopold Sédar Senghor)

CUPRINSUL REZUMATULUI TEZEI DE DOCTORAT

- 1. CUPRINSUL TEZEI DE DOCTORAT/p.4**
- 2. INTRODUCERE/p.6**
- 3. OBIECTIVE SI PARADIGME DE CERCETARE/p.8**
- 4. METODOLOGIA CERCETARII/p.10**
- 5. SINTEZA CAPITOLELOR TEZEI DE DOCTORAT/p.12**
- 6. CONCLUZII SI RECOMANDARI FINALE/p.18**
- 7. BIBLIOGRAFIE SELECTIVA/p.24**

1. CUPRINSUL TEZEI DE DOCTORAT

Introducere

I. Multiculturalismul si patrimoniul multicultural european

1. Multiculturalismul, ca paradigma de cercetare
2. Plurilingvismul, ca forma de manifestare a multiculturalismului european
  - 2.1. Relatia nationalism-plurilingvism. Cazul Elvetiei
  - 2.2. Incursiune in cadrul teoretic general al politicilor publice lingvistice din spatiul european
    - 2.2.1. Organizatiile europene si internationale – forum al administrarii plurilingvismului si al valorizarii francofoniei
3. Francofonia, vector important al plurilingvismului european
  - 3.1. Radacinile istorice ale francofoniei
  - 3.2. Francofonia economica
  - 3.3. Romania francofona: studiu de caz

II. Constructia europeana ca proiect identitar. Rolul multiculturalitatii si identitatilor multiple

1. Noua dinamica identitara a Europei: ”unitatea in diversitate”
2. Romania europeana

III. Metodologia cercetarii

1. Obiectivele cercetarii
2. Ipotezele cercetarii
3. Metodele cercetarii : analiza documentelor, chestionarul si interviul

- 3.1. Analiza documentelor
- 3.2. Chestionarul si interviul de cercetare
  - 3.2.1. Chestionarul de cercetare
  - 3.2.2. Interviul de cercetare
- 3.3. Populatia investigata
- 3.4. Limitele cercetarii prezente

IV. Francofonia, componenta plurilingvistului din Europa multiculturala a secolului XXI

- 1. Analiza si interpretarea datelor obtinute pe baza aplicarii chestionarului
  - 1.1. Raspunsurile la chestionar si interpretarea lor
  - 1.2. Sinteza interpretarii datelor chestionarului
  - 1.3. Limitele cercetarii pe baza de chestionar
  - 1.4. Concluzii si recomandari ale cercetarii pe baza de chestionar
- 2. Prezentarea, analiza si interpretarea datelor obtinute pe baza aplicarii interviului
  - 2.1. Aplicarea interviului si limitele sale
  - 2.2. Rezumatul interviurilor
  - 2.3. Concluziile interviurilor

V. Concluzii finale, contributii personale si noi directii de cercetare academica

Bibliografie si sitografie

Anexe

2. INTRODUCERE

Statutul multiculturalismului european este dezbatut in contemporaneitate, atat la nivel politic si administrativ, cat si in sfera academica si sociala. In sustinerea sa, se contureaza importanta diverselor componente cultural-lingvistice, ca de pilda francofonia, umanista si progresista prin traditia istorica, dar si prin contextul european actual, in stransa relatie cu anvergura comunicarii in toate sferele vietii, cu lumea digitala, precum si cu globalizarea economica. Multiculturalismul abordat in teza de doctorat prezenta nu semnifica o simpla asociere de specificitati culturale, ci un demers actional cu scop central comun, respectiv cel al unitatii si integrarii europene.

Francofonia complexa (culturala, economica, sociala, politica, administrativa, organizationala etc.) detine rolul propriu in formarea si mentinerea identitatii europene, posibil atat printr-o abordare identitara de structura, expresie si actiune tipica, cat si prin intermediul pluralitatii din noua Europa; francofonia este atat componenta a identitatii europene, cat si un tip identitar din spectrul identitatii multiple. Totodata, francofonia a contribuit si continua sa isi aduca aportul la formarea patrimoniului comun european, alaturi de ceilalti vectori cultural-lingvistici ai Europei, in conditiile in care pe de o parte se constata o nevoie a redinamizarii francofoniei cultural-istorice si pe de alta parte se remarca inserarea unor noi elemente patrimoniale ale francofoniei contemporane, precum componenta economica, cea tehnologica, sfera organizationala, functia comunicationala extinsa, toate acestea sustinand adaptarea raportarii la un *Alter* (lat.) diferit si instaurarea consensului si cooperarii.

Francofonia reprezinta prin ea insasi un spectru al diversitatii culturale, reflex al celei naturale si este totodata parte a pluralitatii europene, ceea ce ii permite contributia la consolidarea multiculturalismului si plurilingvismului european. Diversitatea si toleranta in Europa trebuie sa se impuna in prezent, inclusiv prin politici publice statale si continentale, mai ales ca lumea contemporana are nevoie de rezilienta pentru rezolvarea problemelor societale economice, politice, culturale, medicale, militare.

Teza mea considera francofonia prin prisma principiului egalitatii si a tolerantei interculturale si o abordeaza din perspectiva unei multiculturalitati post-nationale, in care ea contribuie la identitatea si integrarea europeana, gratie punerii in valoare a propriului patrimoniu unic. Francofonia (alaturi de germanofonie, italofoonie, hispanofonie, anglofoonie etc.) isi aduce aportul la realizarea unei formule functionale de multiculturalitate, sprijinind identitatea si constiinta europeana si permitand in viitor

obiectivarea principiului politic al cetateniei europene si al pluralitatii interactive, in contextul influentat de digitalizare si globalizare.

Cele doua studii de caz pe care teza prezenta le expune vizeaza Romania si Elvetia, din prisma francofoniei. Elvetia, membra a Organizatiei Internationale a Francofoniei dar nu si a Uniunii Europene detine o arie francofona importanta (ma refer aici atat la partea francofona a tarii, Suisse Romande, dar si la faptul ca franceza este una din limbile oficiale ale tarii si totodata se infatiseaza sub fatete multiple – limba materna, de comunicare, de achizitie secundara, organizationala, administrativa, culturala etc.). Totodata, ea reliefeaza un “nationalism plurilingv” (sintagma imi apartine), ceea ce permite o politica deosebita prin care se gestioneaza diversitatea, o valorizare a specificului elvetian dar si o toleranta si comprehensiune a pluralitatii si cosmopolitismului. Romania, tara din Organizatia Internationala a Francofoniei si din Uniunea Europeana, are o traditie cultural-istorica importanta legata de Franta dar si o actualitate economica, politica, administrativa si educationala in relatie cu lumea francofona; de aceea, am considerat foarte important sa identific si sa detaliez motivatia care sta la baza invatarii limbii franceze si a cunoasterii francofoniei complexe in spatiul romanesc, apeland pentru aceasta la informatii furnizate atat de documente teoretice, cat si de rezultatele cercetarii empirice, careia i-au dat curs francofoni avizati si aderenti la francofonie, prezenti in spatiul romanesc si care cunosc, valorizeaza si promoveaza spectrul francofon complex.

Europeanismul isi poate extrage avantajele din cooptarea francofoniei (dar si a celorlalte componente cultural-lingvistice europene), iar europenii, a caror constructie identitara se poate efectua sub forme si fatete multiple si procesuale, in armonie unele cu altele, vor putea valoriza, in calitatea lor de identitari si cetateni europeni, francofonia – emblema a plurilingvismului si multiculturalismului european, in stransa legatura cu drepturile umane universale si cu cele cetatenesti.

Analiza stiintifica a francofoniei complexe, din perspectiva contributiei sale la patrimoniul comun european si la identitatea si integrarea in Europa, in speta in Uniunea Europeana, se infatiseaza ca fiind necesara in lumea academica, de aceea dau curs prin teza mea de doctorat acestei nevoi de cercetare, in aceasta perioada prielnica pentru o astfel de analiza, atat gratie pluralitatii existente la nivel european, cat si nevoii de a gasi parghiile socio-culturale, educationale si administrativ-politice de gestionare a diversitatii pe continentul european, de rezolvare a diferendelor societatii contemporane si de repunere in

valoare, într-un mod echitabil, atât a francofoniei, cât și a tuturor celorlalti vectori ai pluralității europene, pentru un viitor umanist și modernist al « unității în diversitate » din Europa.

3. OBIECTIVE ȘI PARADIGME DE CERCETARE

Această teză de doctorat își propune să evedentieze statutul francofoniei complexe într-o Europa a multiculturalității și să dovedească faptul că ea reprezintă un factor de construcție al patrimoniului comun european dar și al identității europene, pentru aceasta din urmă grație pluralismului lingvistic și cultural. Structura identitară europeană, abordată în perspectivă multiplă servește atât integrării europene, cât și aplicării principiului politic al cetăteniei europene, precum și demarării și desfasurării intervențiilor sociale, culturale, administrative, economice și politice menite să rezolve problemele și crizele societății actuale.

Demersul meu de cercetare a avut în vedere 5 obiective majore: primul are în vedere relevarea contribuției francofoniei la patrimoniul comun, al doilea vizează evaluarea analitică a perspectivelor detinute de francofonie în cadrul trasat de proiectul politic european, globalizare și digitalizare, cel de-al treilea ținteste scoaterea în evidență a contribuției plurilingvismului în sfera formării identității europene, al patrulea este legat de prezentarea a două studii de caz (parcursul francofoniei în România și nationalismul plurilingv al Elveției), iar al cincilea obiectiv reliefează motivația și oportunitățile învățării limbii franceze și a cunoașterii culturii franceze și francofone în România, ca element care influențează cert politicile educationale lingvistice. Astfel, am urmărit să aflăm în ce mod și cât de mult poate fi redinamizată francofonia complexă (lingvistică, economică, culturală, organizațională, politică etc.), inclusiv în privința aspectelor legate de învățarea limbii franceze, în cadrul pluralist și unit al Uniunii Europene. Apoi, m-am orientat spre cunoașterea perspectivelor francezei în era digitală și anglicizată actuală, dar și în contextul plurilingvismului. În al treilea rând, m-am străduit să expun modul în care poate fi obiectivizat plurilingvismul din punct de vedere politic, raportat la concretul învățării limbii franceze. În continuare, am prezentat francofonia românească, atât dintr-un unghi de vedere al trecutului istorico-cultural și educational, cât și din perspectiva prezentului, mai cu seamă economic, comunicational, tehnologic, corporatist și migrational, în condițiile în care România este țara a Uniunii Europene, care poate valorifica oportunitățile oferite de pluralismul european. În sfârșit, am subliniat motivația și importanța limbii franceze și a cunoașterii culturii franceze și francofone în țara noastră,

ca element determinant al politicilor publice dar si din perspectiva situarii sale in contextul diversitatii continentului european.

Francofonia, ca domeniu tematic principal in proiectul meu doctoral este situata in contextul desemnat de europeanism, liberalism, plurilingvism si multiculturalitate. Structura paradigmatica la care fac apel este complexa, incluzand in prima instanta multiculturalismul, in speta in viziunea exprimata de Kymlicka (1995), care asociaza multiculturalismul cu liberalismul, pentru a putea sustine diversitatea. El insista pe drepturile colective, dar si pe egalitatea de sanse initial permisa de stat (sau, daca extrapolam, de structura supra-nationala), gratie unor masuri de politica publica (Kymlicka, 2003), cetatenii fiind cei care ulterior vor trebui sa ia atitudine si sa decida in privinta importantei mai mari sau mai mici a unei colectivitati sau alteia. In aceasta viziune, putem situa de pilda vectorii plurilingvismului si multiculturalismului european (francofonia, italoфония, germanofonia, hispanofonia etc.), dar si structurile regionale (inclusiv minoritare) europene. In secundar, ma sprijin pe functionalism si federalism – ca teorii ale integrarii europene. Functionalismul vizeaza in principal o teorie a consensului si a cooperarii, factori de maxima relevanta in contextul divers european, iar federalismul, sub apanajul unei structuri supra-nationale europene, imi este util pentru punerea in lumina a principiului politic al unei Europe unite, pluraliste si integratoare, in baza unui patrimoniu comun european fundamental. De asemenea, ma raportez si la neo-functionalismul lui Haas, care avea in vedere transferul de putere pe orizontala si verticala, principiu care se poate aplica Europei, dar si conceptul de “spill-over” al lui Haas, explicat de Niemann (2016), care presupune modificari integrative intr-o anumita sfera de interes, in urma schimbarii dintr-o alta, intr-un mod inopinant (de exemplu, modificarile din anglofonie le pot impacta neasteptat pe cele din francofonie). Apelez totodata la realismul exprimat de Carr (1939/2015), care are meritul de a insista pe o evaluare realista a realitatilor sociale, in functie de care se atribuie un coeficient de putere cu grad de securizare unui element sau altuia din contextul societal, asa cum poate fi de pilda si francofonia. Ma folosesc si de constructivismul teoretizat de Berger si Luckmann, dar si de Anderson, acesta din urma insistand asupra rolului auto-perceptiei in formatarea unei « comunitati imaginate» (Anderson, 1983/2006), la care se poate preta si francofonia. Constructivismul relevat de Berger si Luckmann (1966/1991) il utilizez in abordarea formarii identitatilor multiple (europeana, plurilingva, nationala, culturala, personala etc.): cadrul social permite ca in si prin el sa aiba loc modelarea si construirea realitatilor sociale, apeland la mentalul si imaginarul individual si

colectiv, precum si la functia « performativa » a limbajului, descrisa de Bourdieu (1982), care presupune trecerea de la o realitate verbalizata la una aplicata.

4. METODOLOGIA CERCETARII

Intentia de cercetare raportata la teza prezenta consta in a dovedi ca francofonia, componenta a pluralitatii lingvistice si culturale europene poate reprezenta un element de constructie, mentinere si promovare a patrimoniului comun european si a identitatii europene, care la randul sau fundamenteaza constiinta si integrarea europeana si asigura punerea in practica a principiului politic al cetateniei europene si a mijloacelor de rezolutie a problemelor societatii contemporane.

Cele 3 ipoteze pe care le-am formulat intr-o formula de cauzalitate intre variabila dependenta si cea independenta (Sandor, 2013) sunt urmatoarele :

1. “Daca francofonia este o componenta relevanta a patrimoniului comun, atunci ea trebuie sa fie valorificata in contextul politic al multiculturalitatii europene si in formarea identitatii europene, subliniindu-se motivatia care sta la baza invatarii limbii franceze si a cunoasterii si valorizarii francofoniei complexe”.
2. “Daca se adopta optiunea strategica europeana pentru plurilingvism si diversitate culturala, atunci se creeaza noi oportunitati pentru invatarea limbii franceze, ca limba de comunicare la nivel european si international, evidentiindu-se motivatia invatarii limbii franceze si a cunoasterii francofoniei complexe”.
3. “Daca Europa este multiculturala si plurilingva, atunci francofonia poate fi un instrument important in construirea si dezvoltarea identitatii europene - ca si fundament pentru cetatenia si integrarea europeana, precum si pentru rezolvarea problemelor societale contemporane”.

Metodele de cercetare la care am facut apel sunt analiza documentelor, chestionarul si interviul. Metoda analizei documentelor a fost abordata in privinta realizarii partii teoretice a tezei, pentru a investiga elementele avute in vedere si relationarea lor: francofonia, multiculturalismul, plurilingvismul, motivatia invatarii limbii franceze si a cunoasterii francofoniei complexe, identitatea multipla, patrimoniul comun, integrarea europeana, dar si pentru a avea un referential la care sa raporteze datele cercetarii empirice, care de altfel au si confirmat si completat informatiile relevate de analiza documentelor. Tipurile de documente teoretice supuse analizei au fost: documente mediatice informative si de vulgarizare in format electronic, inclusiv audio-video *via* internet, dar si documente textuale in format ”hartie scrisa”,

publice (ex. documente administrative, ziare, articole, carti etc.) sau documente private (memorii, jurnale etc.). Analiza documentelor, chestionarul si interviul au fost utilizate in scop descriptiv, explicativ si predictiv. Chestionarul structurat a fost aplicat on-line, gratie unei platforme virtuale specifice; el a vizat un numar de 40 de subiecti (39 de chestionare au fost valide) si a inclus 43 de itemi. Interviul structurat a fost aplicat unui numar de 10 subiecti, in baza unui ghid de interviu. Esantionul populational supus cercetarii l-am constituit prin ”*metoda bulgarelui de zapada*” (Marginean, 2000, p. 121), el fiind un esantion de convenienta, iar subiectii si-au dat acordul pentru a participa la cercetare. Acest esantion s-a compus din persoane care au optiuni, afinitati si aderenta la francofonia complexa, fiind cunoscatori ai limbii franceze si interesati de specificul si evolutia francofoniei. Astfel, cercetarea mea este circumscrisa cadrului comunitatii francofone romanesti (romani cu velleitati francofone si francezi si francofoni prezenti in spatiul romanesc, cunoscatori ai specificului francofon dar si romanesc).

Ca si limite principale ale cercetarii, mentionez faptul ca esantionul populational este non-aleatoriu, neavand reprezentativitate statistica, in schimb are functie explicativa importanta, el fiind constituit din persoane foarte bune cunoscatoare ale francofoniei. A doua limita este aceea ca parcursul istoric al francofoniei nu a fost infatisat impreuna cu cel al celorlalti vectori lingvistico-culturali europeni, deoarece aceasta ar fi implicat dificultati epistemologice si de coroborare si inter-relationare a informatiilor, insa francofonia a fost situata in perspectiva pluralista europeana.

Analiza si interpretarea datelor a fost abordata ca un demers gratie caruia informatiile rezultate in urma aplicarii celor trei metode de cercetare stiintifica stipulate au fost evaluate, analizate detaliat, organizate, sintetizate, centralizate si expuse, in vederea prezentarii rezultatului ipotezelor de lucru; in cazul tezei mele de doctorat, cele trei ipoteze formulate au fost confirmate de datele de cercetare, iar datele de cercetare mi-au servit pentru sublinierea unor note de originalitate ale tezei dar si pentru predictii de interes stiintific si general. La toate acestea voi face referire in urmatoarele 2 parti ale acestui rezumat al tezei mele de doctorat.

5. SINTEZA CAPITOLELOR TEZEI DE DOCTORAT

Aceasta teza de doctorat reprezinta un demers pentru cunoasterea si sustinerea francofoniei, in baza argumentelor circumscrise principiului diversitatii, care caracterizeaza multiculturalismul. Acesta a contribuit de-a lungul timpului la existenta si formarea patrimoniului european, in cadrul caruia francofonia complexa este una din promotoarele valorilor umane universale: toleranta, cooperare, egalitate, unitate etc., constituind unul din vectorii pluralitatii culturale si lingvistice ai Europei. In cadrul tezei mele de doctorat, am transferat in mod original principiul comunitatilor multiculturale ale lui Kymlicka (1995 si 2003) la strategia echitatii in cadrul diversitatii, pe care statul ori autoritatea supra-nationala (in acest caz Uniunea Europeana) o creeaza, in ideea situarii pe un nivel comun egalitarist a componentelor lingvistico-culturale europene, ceea ce consider ca reflecta potrivit viziunea kymlickiana. In acest mod, se permite un format al existentei europene, sustinut de politici publice, care sa intareasca diversitatea, egalitatea si unitatea, trecand dincolo de egoisme nationale, valorizand comunitatea extinsa si identitatile multiple, inclusiv cea europeana. Anticipand o forma de protectie externa oficializata a unor astfel de structuri largite cultural-lingvistice, in acord cu drepturile omului, se pot elabora si aplica politici sustinatoare ale cetateniei europene, fundamentata de o constiinta si identitate continentala conceputa divers, cu efect benefic pentru mentalul individual si colectiv al europenilor, in conditiile in care pluralitatea culturala europeana este o reflectie a diversitatii naturale si societale. Pe continentul european, comunitatile de limba si cultura detin o identitate proprie si de aceea necesita drepturi recunoscute, precum dreptul de organizare, autonomie, educatie, asociere, exprimare publica etc., ceea ce nu impiedica asumarea responsabilitatilor si obligatiilor, raportate la respectul si acceptarea celorlalti, a ordinii si a patrimoniului comun. Acest model aplicat de Kymlicka in Canada poate fi luat in considerare pentru comunitatile identitare si lingvistico-culturale (inclusiv francofonia) din Europa, mai ales ca se intrevad oportunitati pentru adaptarea modelului canadian, dincolo de dificultatile imigratiei si echilibrului oscilant dintre culturi: ma refer aici la posibilitatea ca autoritatile politice europene competente sa adauge drepturi colective si politici conforme pentru minoritatile culturale, ceea ce ar favoriza invatarea limbilor, comunicarea internationala, integrarea minoritatilor, protejarea culturilor regionale in curs de disparitie, precum si sentimentul apartenentei la Europa. Singura limita in aceasta directie o reprezinta faptul ca in teoria lui Kymlicka nu se iau in calcul drepturile individuale, care in Europa sunt vizate inaintea celor colective de catre forumurile politice responsabile, insa aceasta dificultate poate fi depasita prin uzitarea principiului politic al dreptatii si tolerantei, care se preteaza atat la drepturile in-

dividuale, cat si la cele colective si reflecta umanismul universal; in plus, multiculturalismul – sustinut de pluralitatea lingvistica si de fatetele utilizarii limbilor (nationala, regionala, materna, internationala, de achizitie, de comunicare etc.) este specific contemporaneitatii reale si se constituie ca subiect de interes major academic si politic. Alaturi de acest prim element de originalitate al tezei, respectiv aplicarea modelului liberal multicultural canadian la Europa diversa, prin transferul „cetateniei multiculturale” a lui Kymlicka la cadrul european, discriminarea pozitiva a grupurilor defavorizate, drepturi in sprijinul pluralitatii culturale si gestionarea proprie a minoritatilor, adaug inca patru elemente originale: unul ar fi acela de a sublinia importanta patrimoniului comun la fundamentarea identitatii si cetateniei europene, viziune asociata celei a lui de Birzea (2005), care sprijinea principiul politic al cetateniei europene pe identitatea europeana, urmatorul este reprezentat de o conceptie a plurilingvismului, sustinuta de altfel si de forumurile europene, care permite includerea egalitarista a fiecărei limbi in cadrul constructiei si integrării europene si al viitorului europenismului, in care francofonia, alaturi de ceilalti vectori lingvistico-culturali, isi regaseste locul binemeritat; penultima nota de originalitate este aplicabilitatea opticii lui Sartori, explicat de Andreescu (2007), care indica faptul ca, in conditiile in care imigratia poate bulversa unitatea regionala, devine necesara sustinerea pluralismului, bazat pe recunoasterea reciproca dintre minoritati si majoritati si pe o „dialectica a disensiunii”, care este o tensiune permanent activa care mentine vigoarea si echilibrul dintre minoritate si majoritate – fapt care se preteaza corect la realitatile europene de astazi. Nu in ultimul rand, mentionez al cincilea element de originalitate al tezei, care are in vedere atasarea functiei de „spill-over” a lui Haas, reluat de Niemann (2016): exista o vivacitate a identitatilor supra-nationale (cum poate fi si cea francofona), in scopul integrării identitar-culturale si lingvistice europene, sub cupola diversitatii, dar si o evolutie a conceptului de „cetatenie”, in scopul insertiei politice europene, autoritatea transferandu-se de la un nivel la altul pe orizontala si pe verticala si efectuandu-se transformari integrative, in baza influentelor reciproce si inopinante intre diverse sfere de interes, identitare si politice, considerate unitar (de pilda, influenta francofoniei asupra anglofoniei, italofoniei, etc. in context european, influenta inter-regionala si inter-continentala etc.), in care un rol important il detin nu doar colectivitatile umane, ci si interventiile institutiilor de la nivel european si international.

La nivel european dar si national, politicile publice culturale, educationale, lingvistice, economice, administrative etc. detin un rol important in sustinerea si promovarea diversitatii. Politicile lingvistice favorizeaza respectul comunicării la nivel statal, european si international, transmiterea importanteii si pluralitatii culturilor, dialogul inter- si intra-cultural, mobilitatea educational-academica, importanta

contextelor didactice si a celor de practicare a limbilor dar si pozitivarea si evolutia factorilor de decizie si interventie politica. Conceperea, suportul, insertia si *reporting*-ul politicilor lingvistice este asigurat de referentii institutionali europeni dar si internationali, precum Consiliul Europei, Uniunea Europeana ori Organizatia Internationala a Francofoniei, fara a uita ca si alte organizatii internationale, precum UNESCO ori ONU marcheaza utilizarea oficiala diverselor limbi de comunicare, inclusiv franceza. OIF a fost infiintata in 1970 si include 88 de tari, printre care si Romania, avand ca una din misiuni sa promoveze limba franceza, plurilingvismul si diversitatea culturala. Un exemplu al respectului plurilingvismului, multiculturalismului si francofoniei il reprezinta Elvetia, abordata ca si studiu de caz teoretic aprofundat in teza mea de doctorat. "Tara cantoanelor" este caracterizata prin ceea ce eu am numit „nationalism plurilingv” si care vizeaza faptul ca nationalismul, considerat un impediment pentru identitatea europeana si pentru unitatea francofoniei complexe, devine in mod surprinzator, datorita plurilingvismului, un sustinator al „unitatii in diversitate”. Elvetia, care nu posedea o unitate de limba, cunoaste o forma de nationalism (dincolo de derivatele Uniunii Democratice de Centru, desigur) exprimata prin patriotism si printr-o logica de tip comunicational (Ipperciel, 2007) in care plurilingvismul inscris in legea elvetiana este primordial si sustine cosmopolitismul si multiculturalismul, blocand astfel tendintele monoculturale, unilingve si etnocentriste. Cazul Elvetiei se infatiseaza ca o veritabila exceptie de la nationalismul denaturat, sustinand o cultura politica a democratiei directe, a drepturilor umane, neutralitatii si valorilor impartasite, care puncteaza inclusiv combaterea institutionala si sociala a dezechilibrelor extremiste si eforturile de comunicare si participare demna in spatiul european si international.

Francofonia necesita abordari pluraliste si nu in opozitie artificiala cu anglofonia, ci ca parte a diversitatii complexe europene, in care componentele se influenteaza reciproc si contribuie la constructia europeana si la patrimoniul cultural european pluralist, care fundamenteaza identitatea Europei. Francofonia preia si transmite valori din si catre patrimoniul comun european, pe care le nuanteaza specific si le confirma in aria drepturilor universale. Ea este o identitate de tip cultural a celor care isi exprima apartenenta la uzajul limbii franceze si la cultura francofona, iar limba franceza poate fi utilizata in mai multe ipostaze: limba nationala, limba materna, limba de comunicare, limba diplomatica si de civilizatie, limba de achizitie etc.; este totodata o componenta a pluralitatii lingvistice si culturale regionale, europene si internationale. In acest context, devine importanta cunoasterea motivatiei achizitiei limbii franceze si a celorlalte limbi, atat pentru indivizi, cat si pentru

decidentii politici si administrativi.

In Europa, plurilingvismul este sustinut administrativ-politic, astfel ca francofonia se situeaza intr-un context pluralist si nu mai poate fi atasata la o optiune etnocentrica si monoculturala a trecutului, ea fiind actualmente un vector lingvistico-cultural al spectrului plurilingvismului si multiculturalismului european. Europa prezentului permite redinamizarea francofoniei: spatiul european se infatiseaza ca un cadru oportun istoric in care francofonia poate contribui din plin, in mod unic si tipic, la patrimoniul comun european si poate fi integrata in proiectul politic european, sprijinit tocmai pe existenta unui patrimoniu comun. Francofonia a traversat istoria insotita de valori umaniste generale si perene, tipologizate prin iluminism, republicanism, modernism, ca de exemplu libertatea, egalitatea, fraternitatea, valoarea ratiunii, eticii si cuvantului, dreptatea sociala, respectul cetateanului, progresul, dialogul, cooperarea etc., prin prisma acestor valori ea contribuind la constructia identitatii europene si confirmandu-le existenta in spatiul european, deci si in cel al altor patrimonii culturale (anglofonia, italofofonia, etc.).

In prezentul erei tehnologice, digitale si globaliste, francofonia face apel la limba franceza in mediul economic si de afaceri, alaturi de engleza, germana, spaniola, olandeza etc. In francofonie, ca grup de tari care au franceza ca si limba de predilectie, este asigurat cadrul geografico-economic pentru mediul corporatist, incluzand multiple proiecte avand ca si limba de proiect franceza. Francofonia impregneaza cultura organizationala corporatista de valori umaniste, iar francofonia economica, sustinuta digital si aflata in curs de dezvoltare si extindere, constituie una din motivatiile actuale pentru insusirea limbii franceze si a cunoasterii culturii francofone. In Romania, firmele cu capital francez si proiectele corporatiste francofone se multiplica; conform Ambasadei Frantei in Romania, cele aproximativ cele 3600 de firme cu capital francez din tara noastra asigura 7,5% din PIB (Ambasada Frantei, 2023).

Francofonia romaneasca este cel de-al doilea studiu de caz pe care l-am expus detaliat in aceasta teza de doctorat, atat in urma analizei documentelor teoretice, cat si gratie rezultatelor cercetarii empirice furnizate de chestionarul si interviul de cercetare. Romania cunoaste un parcurs istoric al relatiilor dintre tara noastra si Franta, derulat pe parcursul catorva secole, mai cu seama de la sfarsitul anilor 1700 si pana in prezent. In secolul XVIII, francofonia romaneasca s-a constituit mai ales ca expresie a

filonului latin in epoca dominata de fanarioti, in secolul XIX a vehiculat principiile revolutionare, moderniste si europeniste, in secolul XX a sustinut continuarea evolutiei moderne si a apartenentei europene in prima jumatate a secolului, iar in cea de-a doua jumatate a reprezentat simbolul de libertate si rezistenta sub comunism si „Cortina de Fier”; in secolul XXI, francofonia reprezinta o componenta si un sprijin al multiculturalismului si plurilingvismului in cadrul guvernantei europene. Romania isi exprima actualmente latura francofona, nu doar printr-o marca a culturii si istoriei, ci si printr-un apanaj economic, administrativ, de investitie si progres, de securitate, juridic si corporatist, printr-o insistenta pe dezvoltare durabila, inovatie, profesie, formare, educatie si diplomatie. Daca in secolele trecute, motivele invatarii francezei erau legate de cultura, diplomatie, aristocratie, ori de rezistenta la comunism, in prezent primeaza motivatia economica, profesionala, organizational-politica, de comunicare, sprijinita tehnologic si situata intr-un cadru al diversitatii europene si internationale, motivatie a carei cunoastere si sustinere favorizeaza interventiile adaptate de politica publica.

In continuarea parcursului tezei mele de doctorat, mi-am indreptat atentia catre relationarea dintre identitatea nationala, identitatea francofona, identitatea plurilingva, identitatea culturala, identitatea personala, identitatea si cetatenia europeana (dirijate de un interes comun si care reprezinta un construct cultural si psihologic cu sustinere la nivelul politicilor Uniunii Europene), in corelatie cu integrarea si unitatea europeana. Am dovedit existenta unei identitati multiple construite, incluzand identitatea europeana – suport al principiului politic al cetateniei europene, avand ca punct de plecare entitati culturale diferite si identitati particulare, trecand de la national si restrans la post/supra-national si extins. Identitatea se modifica si se adapteaza diverselor proiectii si isi schimba referentialul simbolic, context in care francofonia se incadreaza foarte bine, limba franceza dobandind inclusiv o dimensiune globala a celor 5 continente (desi epoca noastra are o anglofonie puternica, cu sustinere economica si digitala). Cum pluralitatea lingvistica si culturala continua sa se afirme, sustinuta in *crescendo* de politicile europene, acest fapt poate configura in viitorul nu foarte indepartat un cadru global nemonopolizat de anglofonie. In evidentierea identitatilor multiple, am aplicat principiile constructiviste, in care tipurile, componentele si fatetele identitare se construiesc in cadrul si prin intermediul socialului. Francofonia, ca element al patrimoniului european, cu franceza ca una din limbile oficiale ale U.E. si Consiliului Europei, permite ca identitatea francofona sa fie privita ca una din identitatile culturale ale Europei si ale lumii internationale si sa se dezica de monoculturalismul din

trecut si de nationalismul derapant. Cultura francofona se asuma de catre mai multe entitati (nationale, regionale, globale), trecand de granitele geografice si istorice ale Frantei si de aceea este considerata ca fiind multiculturala. Identitatea culturala francofona se asuma prin libera decizie si are in vedere inclusiv elementul lingvistic, iar in Europa actuala multiculturala ea isi gaseste o arie de reafirmare si revalorizare, prin respectarea pluralitatii si prin egalitatea limbilor, culturilor si confesiunilor (in acest context, laicitatea nu este echivalentul ateismului institutional, ci al respectului fata de orice religie). Francofonia complexa este parte a patrimoniului european trecut si prezent, include la randul ei o diversitate culturala si lingvistica pe 5 continente, se prezinta ca avand fatete multiple (limba materna, de comunicare, de achizitie, de predare si invatare, internationala, etc.), iar identitatea francofona are grade diverse de extensie (local, comunitar, national, regional, continental, international). Constructivismul aplicat identitatilor creeaza o paleta identitara multipla, in care acestea se transforma si se diversifica in context european si international, permitand procesualitati cu finalitate benefica individuala, grupala, societala. De pilda, identitatea europeana a mentalului individual si colectiv este in masura sa dea curs functiei integrarii europene, care nu este doar politica si administrativa, ci si culturala. Profilul european intareste apartenenta continentala si deschide drumul catre situarea in lumea internationala cosmopolita ca „cetatean al lumii” (Birzea, 2005). Acest profil il regasim si in cazul Romaniei europene, nu in mod simplist, ca stat inclus din punct de vedere geografic in Europa, ci ca tara raliata la parcursul continental si la patrimoniul european, membra a Uniunii Europene, insistand pe aprofundarea procesului de integrare europeana si sustinatoare a pluralitatii europene si a principiului europenismului. In tot acest demers, francofonia a avut o contributie importanta la formarea identitara nationala si la confirmarea si consolidarea latinitatii in cultura romana (secolul XIX), precum si la multiculturalismul european la care Romania a aderat in prima parte a secolului XX si in secolul XXI. Tara noastra nu si-a precupetit eforturile de-a lungul istoriei pentru a ramane in Europa politic, cultural, economic, administrativ, lingvistic si pentru a fi tratata ca si tara europeana, care are contributia proprie la patrimoniul european comun, efort sustinut si de un atasament si un ethos francofon cunoscut de poporul roman de-a lungul vremii, gratie indeosebi prieteniei dintre Romania si Franta - stat important si puternic politic, istoric, geografic, cultural si economic in spatiul Europei unite, ambele tari intarind pluralitatea europeana si asigurand un viitor pluralist pe « batranul continent ».

6. CONCLUZII SI RECOMANDARI FINALE

Multiculturalitatea se constituie într-un deziderat politic de maxima importanta in Europa actuala, din prisma rolului sau in constructia si functionarea Uniunii Europene, el fiind revelat si aplicat prin politici, actiuni si prin cadrul institutional alocat, context in care un rol primordial il detine gestionarea plurilingvismului. Acesta reprezinta un motiv important pentru care am consacrat aceasta teza de doctorat analizei contributiei francofoniei si a plurilingvismului, ca si structuri specifice de manifestare a multiculturalismului european, in cadrul fixat de o societate promotoare a “unitatii in diversitate”, in speta cea europeana, mai cu seama ca timpurile prezente permit oportunitatea istorica pentru recunoasterea egalitatii tuturor limbilor, culturilor si confesiunilor. Francofonia a cunoscut de-a lungul vremii forme de tip cultural – valori, norme si practici in spatiul social, insa si-a gasit debusee de manifestare si prin intermediul organizational, institutional si politic aplicat, in acelasi timp situandu-se ca element lingvistic si mod de viata cunoscut. Francofonia complexa abordata in teza mea de doctorat include laturi diverse (culturala, lingvistica, administrativa, politica, sociala, economica, organizationala, corporatista etc.) dar este tratata si ca subiect al politicilor publice si ca factor lingvistic uzitat in diverse spatii institutional-organizationale care depasesc cadrul national (multinationale, organizatii internationale, institutii politice etc.). Pe langa rolul sau important de vector lingvistic, francofonia angreneaza un set de valori, institutii si interventii sociale, toate apartinand patrimoniului specific al francofoniei si celui comun al multiculturalitatii europene. Francofonia este in secolul XXI unul din elementele care permit legitimarea unei noi Europe a diversitatii lingvistico-culturale, context care permite francofoniei complexe strategii de manifestare propice, fiind recunoscuta la nivel continental si international prin prisma patrimoniala trecuta si prezenta.

In Europa multiculturala a zilelor noastre, plurilingvismul reprezinta nu doar o realitate, ci si o necesitate care trebuie sprijinita social, educational si mai cu seama politic, prin actiunile forumurilor europene si prin politici educationale-lingvistice, culturale, economice etc., la nivel european si national, precum si prin intensificarea, valorizarea si sustinerea utilizarii limbilor straine in toate domeniile de activitate si in cotidian (plurilingvismul trebuie sa aiba in vedere si limbile minoritare si regionale). Plurilingvismul are o functie deosebita in asigurarea unitatii si integrarii europene, dar si in realizarea identitatii europene; el releva si promoveaza mentinerea multiculturalismului la nivel european.

Limba franceza, invatata in principal din motive de preferinta personala, nevoie profesionala ori in urma parcursului scolar, detine un viitor impreuna cu cel al celorlalte limbi de circulatie internationala

(si nu numai), insa ea are nevoie de masuri de politica publica pentru a ameliora curricula, modalitatea de predare, valorizarea utilizarii acestei limbi (de exemplu, in mediul academic – burse de mobilitate, invatamant superior bilingv, schimburi de experienta, co-tutele etc.) s.a.m.d.

Francofonia are importanta pentru patrimoniul cultural european, ca atare optiunile pentru a o cunoaste si pastra sunt justificabile, mai ales ca francofonia are perspective in legatura cu constructia politica a unei Europe a pluralismului, intr-o lume globalizata si digitalizata. Pe masura ce creste motivatia pentru invatarea limbii franceze si pentru cunoasterea francofoniei complexe, augmenteaza si implicarea francofonilor si francofililor in cadrul teoretic si practic extins al acesteia (si reciproca este valabila). Francofonia trebuie promovata in U.E., ca si limba oficiala dar si ca parte componenta culturala europeana, prin aceste note de conexiune crescandu-se motivatia pentru invatarea limbii franceze si pentru sporirea cunoasterii francofoniei complexe, care poate fi redinamizata in contextul pluralist al Uniunii Europene, unde sunt create noi oportunitati pentru intarirea plurilingvismului si ariei multiculturale. In Romania, membra U.E. din 2007, multiculturalitatea capata vizibilitate, astfel ca francofonia, ca parte a acestei diversitati poate beneficia de sustinere si revalorizare, mai ales ca, asa cum a revelat cercetarea mea empirica, relatiile intre limba/cultura nationala de provenienta si limba franceza/cultura francofona in cazul francofililor si francofonilor din tara noastra sunt in general stranse si armonioase, potentandu-se reciproc; francofonia este considerata adesea compatibila cu profilul personal socio-cultural al respondentilor, denotand caracteristici de maleabilitate si umanism al acestei componente culturale, care se poate deci preta la o diversitate a profilurilor individuale.

La nivel european, prin politici publice corespunzatoare, se poate sustine pluralitatea lingvistica si culturala, chiar daca in prezent engleza prezinta tendinte dominatoare, favorizate de globalizarea economica si de digitalizare, insa tocmai acest fapt poate spori motivatia de a se dirija catre invatarea si utilizarea altor limbi straine decat engleza, inclusiv deci prin alegerea pentru francofonie. Opozitia dintre francofonie si anglofonie este artificiala, de aceea este mai binevenita si mai recomandabila o situatie intr-un cadru plurilingv egalitarist, cu sustinere politica, educationala, economica, digitala etc., ceea ce creeaza o perspectiva optimista inclusiv pentru francofonie, sporindu-i-se motivatia si demersurile de invatare si aderenta, fapt care favorizeaza politicile publice de sprijin direct al francofoniei, respectiv cele lingvistice, cat si indirect (politicile economice, culturale etc.). In aceasta perspectiva, francofonia, alaturi de anglofonie, hispanofonie si orice alt vector cultural-lingvistic poate contribui la unitatea plurilingvistica si culturala europeana. In plus, francofonia este de ajutor globalizarii, contribuind la

dezvoltarea economica regionala/continentala si internationala si se regaseste astfel si prin aceasta paraghie in atentia europenilor si a lumii internationale.

Francofonia este parte a multiculturalitatii si promotoare a identitatii europene, francofonii isi exprima in general pro-europenismul, confirmand cultural si politic "ideea europeana". Limba franceza are si calitatea de a fi limba oficiala a U.E., alaturi de celelalte 23 de limbi oficiale, precum si una din cele 46 de limbi europene recunoscute de CoE. Identitatea europeana raportata la pluralism, la toate limbile oficiale si recunoscute de U.E. si CoE are meritul de a spori toleranta fata de diversitatea culturala si lingvistica europeana si de a combate extremele nationaliste exacerbate in prezent in Europa. Identitatea europeana nu neaga celelalte forme identitare co-existente sau componente ale fundamentarii sale. Tocmai identitatea multipla serveste la debarasarea de limitarile nationaliste, la refuzul monoculturalismului, la combaterea discriminarii si la diversitate. In acest cadru, francofonia poate contribui, alaturi de anglofonie, portughezofonie, germanofonie, hispanofonie, italofonie, romanofonie etc., la un pluralism unitar european, in care francofonia este parte dar si promotoare a diversitatii, inclusiv prin propriul sau continut. Aceasta pluralitate sta actualmente la baza legitimarii noii identitati europene, manifestata mai ales prin comunicare, dialog si toleranta, echitate, acceptarea si respectul diferentelor. Subiectii cercetarii pe care am efectuat-o vad francofonia - purtatoare de valori generale precum libertatea, respectul, progresul, modernismul, ca pe o componenta a patrimoniului cultural european care permite consolidarea aderarii la valorile europenismului si la spatiul european al francofoniei. Cateva caracteristici ale identitatii europene sunt indicate de respondenti: multiculturalismul, incluziunea si comuniunea socială, integrarea tuturor identităților, set de valori provenit din francofonie dar si din alte sectii de patrimoniu cultural, respectarea drepturilor omului, a pacii si colaborarii. Identitatea europeana poate integra valori nuanțate in cadrul francofoniei: transparenta, incredere, altruism, comuniune, actiune, insusirea cunostintelor, recunostinta, dar si spiritul antreprenorial si flerul economic regasite pregnant in anglofonie, ori importanta demnitatii, transmiterea trans-generationala a cunostintelor, valorizarea preceptelor religioase si a familiei, conturate mai intens in hispanofonie, italofonie si portughezofonie ori in comunitatea greaca.

In Romania - membra OIF, U.E. si CoE, limba franceza a reprezentat de-a lungul secolelor (mai ales in epocile fanariota, pasoptista, modernista, interbelica, partial in comunism, dar si acum, in democratia contemporana) un obiectiv de educatie si de cultura, dar si a valorizarii comunicarii. Desi prezenta in invatamantul de stat si privat, are inca nevoie de cresterea suportului financiar si de adaptarea curriculei

(inclusiv autoritatile franceze trebuie sa se implice pentru sustinerea francofoniei din tara noastra, inclusiv cu finantari suficiente, pentru ca, asa cum arata unul din subiectii pe care i-am intervievat, francofonia in Romania nu este vesnica), care devin fezabile odata cu noile legi ale invatamantului din 2023, promotoare si sustinatoare ale diversitatii si egalitatii. Desi pentru moment ponderea celor care invata limba franceza este superioara numarului celor care o folosesc in viata curenta, in diverse domenii, totusi francofonia nu este mai putin sustinuta in comparatie cu suportul pe care il primeste pe teritoriul altor state cu veleitati francofone din Europa. Raportarea romanilor la francofonia complexa creste sau scade in functie de atitudinea omului obisnuit din cotidian, in functie de aderenta si cunoasterea francofoniei dar si de nevoia si de presiunea din partea anglofoniei ori a altor vectori cultural-lingvistici, insa primeaza in actualitate, chiar daca deocamdata mai mult la nivel teoretic, considerarea egala a identitatilor cultural-lingvistice si raportarea la formele multiple de identitate. Francofonia comunicationala, profesional-economica si culturala din contemporaneitate poate spori motivatia pentru invatarea francezei si cunoasterea francofoniei, iar romanii incep sa renunte la optica elitista si strict intelectualista a francezei, ceea ce poate creste interventia pentru redinamizarea francofoniei; nu trebuie uitat ca umanismul nu este specific doar francofoniei, ci el poate fi promovat de orice limba si cultura a continentului european si nu numai.

Politicile publice europene si nationale trebuie sa se raporteze la diversitate, inclusiv prin cunoasterea motivatiei raportate la fiecare componenta lingvistico-culturala, ceea ce poate permite ajustarea si adaptarea acestor politici, astfel incat ele sa sprijine in mod veridic invatarea limbilor si cunoasterea si preluarea culturilor, inclusiv a francofoniei. Francofonia romaneasca are nevoie de *marketing*, iar in aceasta directie internetul este de un real folos.

Cercetarea mea confirma si o identitate plurilingva, depasind ca si cadru identitatea nationala si ajutand in scopul configurarii si echilibrarii identitatii europene. Forme identitare diferite (nationala, regionala, continentală) se afla in raport de complementaritate, avand un referential diferit si nesituandu-se intr-un raport de superioritate una fata de cealalta, ele alcatuind un evantai al identitatilor multiple individuale si de grup.

Elementele patrimoniului cultural francofon, considerate ca fiind importante in urma analizei datelor tezei mele sunt: limba franceza, gastronomia, patrimoniul istoric, patrimoniul arheologic, patrimoniul artistic, traditiile culturale, credintele, cunostintele, valorile si mentalitatile, toate acestea fiind inca influente in actualitate. Lor li se adauga actualitatea elementelor: economic, tehnologic, comunicational,

laic, corporatist, sindicalist, antreprenorial, diplomatic, literar si artistic. Subiectii cercetarii considera francofonia drept o componenta a patrimoniului european care permite europenismul. Autoritatile romanesti trebuie sa tina cont de specificul prezent al francofoniei, respectiv de aspectele economice, de comunicare in masa, tehnologice, corporatiste si sa depuna eforturi pentru redinamizarea celor vechi - culturale, educationale, diplomatice si politice. In legatura cu importanta francofoniei economice, investitiile franceze in Romania se multiplica, se incheie parteneriate cu Franta pentru educatie, economie, administratie si cultura, se stabilesc si cultiva relatii economice cu tarile francofoniei extinse, se insereaza servicii externalizate ale firmelor cu capital francofon, dupa principiile dezvoltarii comunitare si regionale, tara noastra fiind un adevarat stalp de sustinere al francofoniei in Europa de Est. Francofonia romaneasca are o perspectiva a umanismului, care poate influenta insasi sfera politicului, prin valori ca egalitatea de tratament, libertatea de exprimare, ajutorul reciproc etc. Cercetarea pe care am efectuat-o releva si ca optica culturalista francofona ar fi mai potrivita pentru promovarea multiculturalismului decat optica mondialista de afaceri a anglofoniei, dar in practica nu se pot face totusi astfel de pozitionari in opozitie, ci fiecare componenta trebuie sa isi dirijeze actiunile multiple – culturale, economice etc. in scopul unitatii si reusitei impreuna pe continentul european.

Romania are trei coordonate francofone principale: lingvistica (adaugand elementul motivational si educational), economico-profesionala (adaugand elementul migrational) si politico-culturala (incluzand schimburile diplomatice, relatiile europene, precum si sfera politico-administrativa), intr-o Europa complexa care face eforturi pentru democratie, libertate, egalitate, pace si toleranta. Romania este singura tara francofona din estul Europei si printre putinele din lume care nu a primit latura francofona in mod fortat, colonialist si imperialist.

Francofonia romaneasca are resursele pentru a se implica in viitor pentru sustinerea multiculturalismului din Romania si din Europa, mai cu seama ca traim o epoca atinsa de pusee extremiste de dreapta, xenofobie, rasism, conflict politic si armat, ceea ce necesita o interventie coroborata – culturala, comunicationala, economica, politica, tehnologica, pentru sustinerea pluralitatii.

In Romania, conceptul de ”francofonie”, mentinut in special datorita continuarii studiului limbii franceze in institutiile de invatamant, intelectualilor romani, schimburilor culturale si lumii diplomatice, este specific nu doar pentru trecutul si mostenirea culturala a tarii noastre, dar poate fi si un termen al prezentului si viitorului romanesc, indeosebi pentru ca francofonia are noi sanse de afirmare in contextul multicultural european, cu accent pe economic si financiar, piata comuna, comunicare si informatie, di-

gitalizare si inovatie, formare profesionala, servicii externalizate, afaceri internationale etc., care in plus redinamizeaza vechiul patrimoniu francofon si diversifica motivatia cunoasterii francofoniei complexe. De altfel, pentru a obtine si analiza informatii bogate despre francofonie, am circumscris cercetarea mea cadrului fixat de comunitatea francofona romaneasca, respectiv romani cu veleitati francofone dar si francezi si francofoni cunoscatori ai spatiului romanesc, iar evaluarea datelor obtinute in urma aplicarii metodelor mele de cercetare mi-a permis confirmarea ipotezelor de cercetare.

Asa cum indica cercetarea pe care am efectuat-o, francofonia romaneasca are mai multe ipostaze: 1. limba straina de comunicare si de circulatie internationala, inclusa in spectrul plurilingvismului; 2. cultura cu identitate proprie, transmisa si sustinuta in principal de limba franceza; 3. componenta a proiectului politic al multiculturalitatii si plurilingvismului sustinute de U.E., intr-un format egalitarist al tuturor culturilor, limbilor si confesiunilor, ceea ce permite actualizarea francofoniei si creeaza oportunitati si motivatii de aderenta la aceasta; 4. francofonia prezenta economica, financiara, a schimburilor comerciale, afacerilor supranationale, a interesului individual si corporatist, a comunicarii extinse si a digitalizarii; in toate aceste contexte, motivatia achizitiei limbii franceze devine importanta. Francofonia romaneasca are in vedere trei dimensiuni de baza: dimensiunea cultural-educationala, cea economica si de mobilitate si cea a diplomatiei si sferei europene si internationale. Totodata, ea se poate evidentia prin trei paliere semnificative, respectiv cel cultural – arta, cultura, diplomatia, cel profesional – munca si migratia si cel lingvistico-educational (incluzand aspectul motivational) – studiile in tara dar si in tarile francofone. Decidentii politico-administrativi trebuie sa tina cont de aceste elemente, pentru a putea promova patrimoniul francofon si multicultural; totodata, trebuie sa aiba in vedere raportarea generala a romanilor la comunitatea francofoniei romanesti, europene si internationale, precum si actiunile desfasurate in sprijinul francofoniei in cadrul organizatiilor europene si internationale. Acordand atentie tuturor acestor aspecte, se poate sustine inclusiv multiculturalismul in spatiul romanesc, al carui vector francofon nu poate fi contestat, el reliefandu-se prin limba si cultura iluministilor, revolutionarilor, modernistilor, progresistilor, mergand pe firul fiecarei perioade istorice si adunand elemente veritabile de sustinere a europenismului plurilingv si multiculturalist, fata de care Romania trebuie isi exprime pe deplin adeziunea acum, in secolul XXI al ”unitatii in diversitate”.

Identitatile multiple si ipostazele de utilizare ale fiecarei limbi (materna, de comunicare, de achizitie secundara, de predare sau/si invatare, de circulatie internationala etc.) isi regasesc nota definitorie in aria multiculturala si plurilingva, creata prin participarea tuturor tarilor europene, dar si prin actiunea coro-

borata pentru atingerea scopului comun, reprezentat de constructia unei noi Europe unite, progresiste, armonioase, pluraliste si integrative, in care europenii sa se regaseasca si din punct de vedere politico-cetatenesc. Identitatea europeana se afiseaza intr-o lumina multidimensionala, dar si din perspectiva unui proces de asimilare si valorizare maxima a variilor contributi civilizationale succesive din Europa, fiind o forma identitara post-nationala si post-imperiala care nu s-a constituit in mod impus sau pluralist-conjunctural, ci prin libera si constienta aderare la un proiect comun de tip identitar si politic, in care fiecare componenta participante detine sanse de afirmare si evolutie, context politico-istoric special in care francofonia are o sansa enorma de punere in valoare a potentialului sau unic.

Faptul de a inter-relatiiona in aceasta teza francofonia, motivatia invatarii limbii franceze si a cunoasterii francofoniei complexe, identitatea europeana, cetatenia europeana, plurilingvismul, politicile publice, importanta patrimoniului cultural si economic francofon, relatiile francofoniei cu sfera europeana si internationala, situandu-le pe toate sub spectrul multiculturalismului si precizand scopul constructiei politice si integrarii europene, precum si al rezolvarii crizelor societale actuale, permite atat o bogata cunoastere stiintifica, precum si un continut de suport pentru cercetarea in domeniu, dar mai cu seama o valorizare a multiculturalismului si plurilingvismului, implicit a francofoniei si identitatilor multiple. Tematica acestei teze este relevanta pentru domeniul studiilor europene si al relatiilor internationale, dar si pentru cel al stiintelor politice, istoriei, sociologiei, socio-lingvisticii si filologiei. Aceasta teza doctorala se raporteaza la interdisciplinaritate, pentru a asigura un material de cercetare bogat si valoros, care sa contribuie la dezvoltarea epistemologica si la mediul academic, oferind piste de cercetare incitante pentru studii stiintifice viitoare.

7. BIBLIOGRAFIE SELECTIVA

1. Anderson, B. ([1983]2006). *Imagined Communities*. London & New York: Verso
2. Andreescu, G. (2007). Giovanni Sartori despre straini si multiculturalism. In *Timpul. Revista de Cultura* (An VIII, nr.105: 8). Iasi: Fundatia Culturala Timpul
3. (eds.) Balogh, B., Bernath, K, Bujalos, I., Hatos, A. & Muranyi, I. (2011). *Identitate europeana, nationala și regionala teorie și practică*. Oradea: Editura Partium

4. Benet-Martinez, V. & Hong, Y.-Y. (2014). *The Oxford Handbook of Multicultural Identity*. Oxford: Oxford University Press
5. Berger, P. & Luckmann, T. ([1966]2018). *La construction sociale de la réalité*. Malakoff: Armand Colin
6. Birzea, C. (2005). *Cetatenia europeana*. Bucuresti: POLITEIA-S.N.S.P.A.
7. Bourdieu, P. (1982). *Ce que parler veut dire: l'économie des échanges linguistiques*. Paris: Fayard
8. Boyer, H. (2008). *Langue et identité. Sur le nationalisme linguistique*. Limoges: Lambert-Lucas
9. Budrina, I. (2017). *Multiculturalism – United in Diversity: a romanian perspective*. Bucuresti: Tritonic
10. Carr, E.H. ([1939]2015). *La Crise de 20 Ans, 1919-1939*. Bruxelles: Éditions de l'Université de Bruxelles
11. Edwards, R. (2016). *Bulevardul Dacia 77. O poveste franco-romana*. Bucuresti: Humanitas
12. *Grand Larousse Illustré (2023). Nationalisme*. Paris: Ed. Larousse
13. Hofstede, G. (1996). *Managementul structurilor multiculturale. Software-ul gandirii*. Bucuresti: Editura Economica
14. Kymlicka, W. (1995). *Multicultural citizenship: a liberal theory of minority rights*. Oxford: Oxford University Press
15. Kymlicka, W. ([1990]2003). *Les théories de la justice: une introduction*. Paris: La Découverte
16. Locke, J. ([1686/1689]2014). *Lettre sur la Tolérance*. Aigle: FV Éditions
17. Marginean, I. (2000). *Proiectarea cercetării sociologice*. Iasi: Editura Polirom
18. McCormick, J. (2010). *Europeanism*. New York: Oxford University Press
19. Pop, F. (2015). *Guvernanta Europeana (curs universitar)*. Cluj-Napoca: Universitatea Babeș-Bolyai
20. Precupetu, M. (2015-2016). *Opinie Publica Europeana, Metode de Cercetare (curs universitar)*. Bucuresti: Scoala Nationala de Studii Politice si Administrative
21. Rawls, J. (1971). *A Theory of Justice*. Cambridge: Belknap Press of Harvard University Press

22. Renan, E. (1882). *Qu'est-ce qu'une nation?*. Paris: Calmann Lévy.
https://fr.wikisource.org/wiki/Qu%27est-ce_qu%27une_nation_%3F, consultat pe 1 iunie 2022
23. Sala, M. & Vintila-Radulescu, I. (2001). *Limbile Europei*. Bucuresti: Editura Univers Enciclopedic
24. Salat, L. (2001). *Multiculturalismul liberal. Bazele normative ale existentei minoritare autentice*. Iasi: Polirom
25. Sandor, S. D. (2013). *Metode si tehnici de cercetare in stiintele sociale*. Bucuresti: Tritonic
26. Taylor, C. (1994). *Multiculturalism*. New Jersey: Princeton University Press.
27. [https://fr.wikipedia.org/wiki/Ernst_Haas_\(science_politique\)](https://fr.wikipedia.org/wiki/Ernst_Haas_(science_politique)), consultat pe 18 ianuarie 2021
28. https://internationale.politik.uni-mainz.de/files/2018/11/Niemann-Neofunctionalism-styled_submission.pdf , consultat pe 30 august 2023
29. https://www.researchgate.net/publication/227919128_La_Suisse_un_cas_d'exception_pour_le_nationalisme , consultat pe 30 august 2023
30. <https://ro.ambafrance.org/-Romana-> , consultat pe 30 august 2023